

ШЫН

КПССтин тыва обкомунун, кызыл хоорай комитетинин болгаш ажылчы чоннардын депутаттарынын область совединин органы

1925
ноябрь
16
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 222 (2652)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
Партийжи амьдырал: Д. Сюрюоол. — Партия организационун ажылынын чамдык чедишикинери (2 арын).
Т. Сарыг-оол.—Комсомол органи...

Харылзаа салбырнын ажылында четпестерни ууткаар (3 арын).
Улуу демократиянын чурттарында (4 арын).
Чангыс аай, хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбынга ынакшылды Германия дээр (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Харылзаа органарынын ажылынга удуртулганы оперативтиг болдулар

Харылзаа дээр, бистин социалистик Төрөөн чуртувустун улус ажыл-агыйында чугула адырларын бирээни. Оон ажылынын моон сонгааргы шапкын өзүлдөзүнүн калбак программасы 1951—1955 чылдарда ССРЭ-нин хөгжүлдөзүнүн беш дугаар беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директиваларында мынчаар берлинген:

«Харылзаанын дериг-херекселдерин улам ынай сайырадырын хандыраар; беш чылдын дургузунда хоорайлар аразынын телефон-телеграф уданынын узун дуртун ийден ажыг катап уздыр. Радио дам чыдылганын станцияларынын күчүзүн дыка улгаттырар... Беш чылдарын дургузунда хоорайларнын телефон станцияларынын күчүзүн 30—35 хуу калбартыр.

Почта харылзаанын чурттакчыларга парлагга болгаш почта дам чыдылганын чедирип бээринин талазы-биле ажылдарын экижидер, районнар аразынын оруктарын дам чыштыр почтанын колдуунда автотранспорт-биле таратип чедирерин хандырар. Харылзаанын улам ынайгы сайыралынын планын бугаар 1951—1955 чылдарда харылзаага күрүнениң капитал салышкыннарын 1946—1950 чылдарга бо даарга, барык-ла 63 хуу көвүдөдир.

Моон алгаш көөргө, чара беш чылда бистин чуртка харылзаанын бүгү чепектеринин кайы хире өзүп сайыраары, улус ажыл-агыйынын улам ынайгы хөгжүлдөзүнүн оларнын ужурудузун кайы хире улгадыры, оон-биле холбаштыр, харылзаа органарынын мурунуга ам калдыг сорулгалар салдынып турары тодаргай-дыр.

Бистин анык облаздыстың харылзаа ажылы эрткен сес чылдын дургузунда бодунун хөгжүлдөзүнүн элээн бурунгаар базымны кылып шыдаан. Харылзаа органары харылзаанын чүзүн-базын болбаазын, күчүлүг чепектери-биле долдур хандыртынган, областа чурттакчылар суурларын, колхозтар төптениң чартык кезин телефон-чутунган болгаш берге оруктарын, ырак черлер-биле радио харылзааны тургустунган. Элээн хөй колхоз-чу болгаш ажылчын суурларда радиостанциялар ачылдып турар апарган болгаш радиоточкаларнын саны өзүп көвүдөн. Областың социалистик чаартылганын херээн дүргөдөдиринге почта, телефон, телеграф, радионун ролу биче эвес болуп келген.

Харылзаа органарынын ажылы чаарты тургустунуп, олар буттарынын дузаламчанын масса чонче улам-на чоокшунатпышаан, ажылчы чонун өзүп турар негелделерин чөп шиштирилээр дээр мурункузундан элээн оперативтиг ачылдып турар апарганнар. Ылангыя Танды, Би-Хем, Каа-Хем, Чөөн-Хемчик районнарын харылзаа кнторалары дээр ачылдып, чурттакчы чонга почта чедирилгенин сөөлүг үедэ элээн экижидип шыдааннар.

Ындыг болза-даа, областың харылзаа органарынын ажылында четпестер ам-даа хөй. Почта, телеграф, телефон, радионун ажылынын амгы деннели областың социалистик чаартылганын, оон мурунуга саалып турар бедик негелделерин долдуз-биле харылап шыдавын турар. Оларнын ажылында харылзаанын саадал чок, оперативтиг байдалы ам-даа чогууру-биле тургустунмаан. «Областың харылзаа органарынын практиктиг ажылынга өске областарнын, хоорайларнын харылзаачыларынын байлак дуржулганы калбак непердөөшкүни мынчага чедип ап шыдаван. Районнар төптенинде, суурларда тургускулаан радиостанцияларыны ажылы үзүктөлүшкүни, оон улмандан ында чурт-

такчы чон төп радиостанцияларын чугула-чугула дам чыдылгаларындан хожудап турар. Районнар биле Кызыл аразынын телефон, радио чугаалажышкынын аразында четпестер кончуг хөй: чугаалажышкынын аразы уш-баш чок үзе кирер, абонентилерин чагыларын хүлээп алгаш, чогуур өйүндө кыйгырып бербес. ыяавыла каш катап негедир ийкис, кижилерге элдек эвес, донгун чоруктар телефонисткаларда эвээш эвес. Харылзаа ажылдакчыларынын ортузунда партиянын полит-кижизидилгелиг ажылы кошкак оон уламындан ажылга харысалга чоктанышкын хөй.

Көдээ черлерде почта чедирилгези онза багай. Харылзаанын область эргелели, районнар кнторалары, ол ышкыш райкүскомнар «Көдээ черлерде ажылчы чонун ортузунга почта чедирилгезин экижидер дугайында» чазактын доктаалын чепес күүседип келген. Ылангыя Мөнгү-Тайга, Өвүр, Тере-Хөл, Тожу дээр ышкыш ырак районнарда почта чедирилгезинин доктаатынган графин үргүлүчүзүп турары-биле, ол районнарын албан-организация черлери, колхозтар, оларнын ажыл-ишчилери албанчын чагаа бижиктерин, солун, сеткүлдерин ай-айгы-биле албайн турар. Бо дугайын сентябрьда болуп эрткен партиянын IV область конференциясы бодунун доктаалына шынгызы биле айтып, харылзаа ажылында бар чепестерин дүрген чайладып ууткаарын парторганизацияларга, райкүскомнарга, харылзаа органнарынга дааскан.

Мынчангаш партиянын туस्तус райкомнары, райкүскомнар, харылзаанын область эргелели конференциянын ол доктаалында айтылган чүүлдерин чугаа чокка күүседир дээр, ажылда бар чепестерин дээр ууткаарынче угландыр шиит-пирлиг хемчеглерин ап, харылзаа ажылынга удуртулганы үндөзүн-биле экижидип, харылзаа органнарынын мурунуга салыр негелдени күш-тедирбишаан, контрольду шынгырадыр ужурут. Маана хамаарыштыр кол кичээгенин харылзаа чепектеринин: телефонун, телеграфтын, радионун, почтаның тода, саадал чок, оперативтиг ажылдаан турарынче, харылзаачыларнын политициг билин, ажыл мергежилин соксаал чок бедидеринче, ажылга харысардызын улгаттырарынче угландыр салыр.

Оон-биле чергелештир, арткан суурларга, колхозтар төптениң телефонизацияны чоокку үедэ чорудуп, чурттакчылар суур бүрүзүнге радиостанцияларын немей тургузуп, радиоточкаларын санын көвүдетипишаан, радио дам чыдылгаларга дын накчыларны хөй-биле хаара тудуп, бар турар телефон, радио станцияларынын ажылынга үндөзүн экижилгени чедип алыр.

Көдээ черлерде ажылчы чонун ортузунга почта чедирилгезин үндөзүн-биле эде тургузуп, анаа хамаарыштыр харылзаа кнторалары-биле колхозтар баштаар черлеринин, суур (суму) Советтеринин аразында чаргылаан керээ-дугуржугаларын хажык чок күүседизин хандырдыпшаан, чагыкчы бүрүзүнге парлагышан, чагаа бижиктин өске-даа корреспондентияларын саадал чок чедирилгезин ыяавыла хандырар херек. Почта чедирилгезинин чогуур өйүндө болдунмаан чангыс-даа та-варылганын анаа эрттирип болбас.

Областа харылзаанын бүгү-ле чепектеринин ажылынга үндөзүн экижилгени болдураары-биле чергелештир, харылзаанын область эргелели, районнар кнторалары Совет Эвилелдинин өске бүгү областарында, хоорайларнда харылзаа органнарыннын байлакшылдыг дуржулганын буттарынын ажылынга дүргени-биле непердөдирин чедип алыр ужурут.

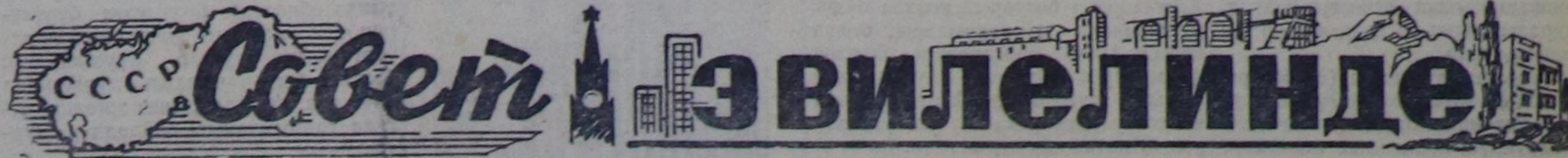
Чүс муңчулар көвүдөп турар

Кызылдын автотранспорт кнторазынын чолаачылары эдилеп турары машиналарын капитал септелге чокка чүс муң километр мандалдырын социалистик чарышка хүлээп геннер. Төрөөн чуртунун мурунуга оларын берген сөзү ажыл-иштен калышпайн турар.

Автотранспорт кнторазынын коллективинде 100 муң километр эрттенин хүлээнген чолаачылар—22 кижи, 200 муң дээр—2 кижи, 250 муң дээр—2 кижи. Оларнын иштинде ам безин элээн хөй чолаачылар сорулганын күүседип турар, а

машиналарынга кандыг-даа септелге негетинемейн турар.

Сенокосов бодунун «ЗИС—50» машиназы-биле эрткен чылдын декабрь 10-дан бо чылдын ноябрь 1-ге чедир 96500 километрин эрткен, ол бодунун хүлээлгезин 1952 чылдын декабрь 1-ге күүседип шыдаар. Ол ышкыш Хунажык «ГАЗ—3—30» автобузы-биле 95560 километр, Дресвяников «ЗИС—50» машиназы-биле 93200 километр, Лыков «ЗИС—5» машиназы-биле 93280 километр маншат каннар.

Украинада чуртталганын болгаш культуранын тудуушкуннары

КИЕВ. Украин ССР-нин хамааты чуртталга тудуунун Министерствонун ажылчыннарын болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларынын хөй муң кижилег коллективни бо чылын он-он муң дөрбелчин метр чуртталга шөлүн болгаш культурамдыралдын чамдык тудууларын ажылгадала кирген.

Киевте чуртталганын хөй кат чаа бажыннары көвүдөн. Ворошиловградта база Полтавада чаа гостиницалар ажылгатынып эгелээн. Днепропетровскинин студентилери культура ордузун алганнар. Харьковтуң, Черниговтуң, Енакиевонун болгаш өске-даа хоорайларнын школачылары өөредилге чылын чаа туткан он-он школарга эгелээн.

Дыка хөй тудуулар графинин мурун туттунуп турар. Бүдүрүлгенин чорудуушкуннарын механикастары планын чедишкенин күүседирин болдуруп турар.

Тудуугун индустриалдыг методун улам калбаа-биле шингээдип, тудуун чаа материалдарын ажылгап турар. Чаа тудуу материалдарын ажылгап турарында 21 миллион ажыг тууубуну, 2,5 муң тонна цементин, 1,500 кубометр чыгыш ыяшты болгаш өске-даа тудуу материалдарын бо чылын каннап алырын болдурган. Тудуушкунун ботүнезин чигеткени-биле 8 миллион рубль канналганы алган.

(СЭТА).

Орто-Токуйскийн суг шыгжавырын тудуушкунунда

ФРУНЗЕ. Улук Октябрьн 35 чыл оюн Орто-Токуйскийн тудуучулары күш-ажылыч улулг чедишкенин-биле демдөгүлээн. Олар тудуу-монтаж ажылдарын чыл планын бир ай мурун күүсеткен.

Орто-Токуйскийн суг шыгжавыры Чуг шыназынын чаа черлерин суггарырга чүс-чүс миллион кубометр сугну мөөнээр. Тудугда күчүлүг механизмнер ажылдап турар.

Чокта чаа-ла ээниргей турган дагларнын аразында тудуучуларнын суурлары өскөн. Хөй ажылчыннарын өг-бүлөзи чаа дооскан бажыннард чурттап эгелээн. Мында күбү ажытынган, школа, столовая болгаш эмнелге чери тудуп тургустунган.

(СЭТА).

Улулг өскерилгелер

УЛАН-УДЭ. Хоорайнын ажылчы чоннары бо чылын он-он чаа чуртталга бажынарнын алганнар. Опера болгаш балет театрынын болгаш чурумал уран-чүүлдерин бажынарнын тудуу доозулган.

Бурят-Моолдун найсылалы тань-тынмас кылдыр чаартынган. Улулг Октябрьга чедир бир каш бичин бүдүрүлгелер санатын турган Улан-Удэ ам үлетпүрүн улулг төвү апарган. Сталинчы беш чылдарын дургузунда мында паровоз-вагон заводу, механизастыг шил заводу, сукно кылар фабрика, эт комбинаты болгаш үлетпүрүн өске-даа он-он улулг бүдүрүлгелери тургустунган. Ам хоорайда педагогика, башкы болгаш зооветеринария институттары, каш техникумнар, он-он ортумак школалар, үш ши театралары, культура ордулары, клубтар, библиотекалар, стадионнар, эмнелгенин албан черлери ажылдап турар.

Улан-Удэни чаартырын талазы-биле улулг ажылдарын чорудуп турар. Хоорайнын төвүндө болгаш оон кыдыларында дөлгем, дорт кудумчулар, культура болгаш дыштанылга парктары, садтар, сквералар бар апарган. Чүгүлө бо чылдын күзүндө ында чүс-чүс муң ыштары болгаш чадаң үнүштерни олуртуп тараан.

(СЭТА).

Партиянын XIX съездинин материалдарын чуртун бүдүрүлгелеринде, колхозтарында болгаш албан черлеринде улулг сонуртал биле таныжып турар.

Чурукта: Москва областа Купавинскийн варын сукно кылар фабриказын ажылчыннарынга съездинин делегаты алдарлыг стажановчу М. И. Рожневаның съезд дугайында беседа кылып турары.

Чуруу А. Батановтуу. СЭТА-нын прессклишези.

Эртмеденер—улус ажыл-агыйынга

ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын салбырлар Чөвүлелинни пленуму ноябрь 12-де Москвага ажытынган. ССРЭ-нин хөгжүлдөзүнүн беш чыл беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директивалары-биле холбаштыр 1953 чылда Академиянын салбырларынын эртем-инженер ажылынын хөгжүлдөзүнүн перспективаларына пленуму холбаштырган.

Академия амгы үедэ чурттуң янзы-бүрү республикаларында, крайларында болгаш областларында 16 салбырлар болуп турар деп илеткел кылган ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын вице-президентизи, салбырлар Чөвүлелинни даргасы академик И. П. Вардин чугалаан. Ол салбырлар 25 эртем-инженер институттарын, 80 ажыг тус-тус лабораторияларын болгаш килдистерин база 20 хире өске-даа эртемниң албан черлерин катыштырып турар. Республикаларнын, крайларнын болгаш областтарнын улус ажыл-агыйынын эң чугула сорулгаларын шиптирлээрине угландырган шинчилелдер-биле чергелештир эртем-техникалыг лекцияларын салбырлар чорудуп, национал эртем кадрларын белеткеп турар.

Эртемнер Академиязы-биле кадры салбырлар болза, кара болгаш өңүр металлургияны чигэт базанын калбартары-биле, металлургия коксун бүдүрери-биле, нефть үлетпүрүн хөгжүдери-биле болгаш өске-даа ажылдар-биле холбашкан чу чугула проблемаларын эртем талазы-онле ажылдап кылырында киржиш турар. Тус черин академия институттары бар чамдык крааларга болгаш областтарга улулг ужулг-дузалыг болуп турар 20 хире темалар 1953 чылдын ажылынын планына бар. Бондусту чаартырын чаа планын ботгандыраары-онле холбаштыр шинчилел ажылы салбырлар калбарып турар. Коммунизмниң улулг тудуулары—Куйбышев 1-ин болгаш Соку-Арам каналын тудуп тургустууры-онле холбаалыг шинчилел ажылы чорударын Казанын болгаш Крымнын салбырлары үргүлүлээр.

Эртемнер Академиязынын чурттуң сонгу талакы районнарында туруп турар салбырлары ыяш ажыл-агыйнын айтырларын ажылдап, кылырын чорудуп турар.

1953 чылда салбырлар база, 200 ажыг заводтарын, совхозтарнын болгаш колхоздарнын бүдүрүлгезин тускаан эртемнилер-онле болгаш муракчылары-онле сыйры кадры ажылдап тургаш, эртем шинчилелдерин күүседир. Чаа чылда практикага 220 ажылдарын шингээдир сорулга туруп турар.

Ыраккы төөн-чүк, Якут, Башкир, Карел-Фин, Молдав, Кольский, Дагестан болгаш Крым салбырларынын удурткучуларынын медеэзия оаза дыннаан.

(СЭТА).

Доннуң ховуларында чаа каналдар

ДОНДА-РОСТОВ. Суггарылга бедик турар. Тоннел (дагны оттур эрттиг) кылымчылары чедишкенин ажылдап турар. Даг өтүр эрттигер казыкчылары каналдын чер адаанда унулг дүргени-биле казып турар. Магистральдыг каналдын тоннелден ынай унунда тудуушкун ажылы калбарган.

Багаевскийн болгаш Садковскийн хуваакчы бугаларын тудуушкунунда улулг ажылдарын чорудуп турар. Довуракты казып үндүрери-онле чергелештир мында бетондан кылган гидротехниктиг тургузушкуннар бедидир тургустунуп турар, а олче хамаарып турар колхозтарны болгаш совхозтарнын ховуларында ажыл-агыйларнын база участкаларнын суггарылга бугаларынын хөй адырыг калбак четкилерин тургузуп турар. Мартынов районунда 25 километр узун дурттуг ажыл-агыйлар аразынын улулг бугаачы кайсан болгаш Никифоров аты болгаш «Ленинчи ору» колхозтарда доктаамал суггарылга четкизин кылган.

Багаевский болгаш Семикараковский районнарда экскаваторщиктер хөй-хөй чаа бугаларын казып турар. Келир чазын ол бугалар Цимлянскийн дайындын суу-биле долдунар. Дон ынында чаарты кылдырган хову кызылгастың болгаш өске-даа культуруларын көстүп көрбөөн дүжүдүн бээр апар.

(СЭТА).

Чоннуң калдыкшылынын дугайында

Аларыг болдурубазы болза, оу эмнээрден чик болуру билдингир. Ону барымдалаа ССРЭ-ниң Калдык камгалалынын Министерствозу цехтерге медицина хандырылганын принципин тургузарын сүмелзэн. Чурттуң элээн хөй бүдүрүлгелеринде ол арга чедишкенин-биле ажылгатынып турар.

Цехтерге медицина хандырылганын принципин дээрге, чангыс азы бир каш цехтерге участоктуң терепте эмчинни быжыглаары болур. Ол эмчи ажылчыннарын болгаш бүдүрүлгенин байдалын доктаамал хайгаараар. Калдыкшылынын байдалы-биле бир-ле аарыг бар ажылчыннарын онза хайгааралга тургузар. Тускай эмнээшкини, экиртирин хемчеглерин, санаторий азы дыштанылга бажынын аты-чөм таарыштырылганын оларга хандырып турар. Чүгүлө кара болгаш өнүгүг металлургияларнын бүдүрүлгелеринде 80 ажыг дүнеки санаторийлер туруп турар. Ажылчыннар ол санаторийлерде бүдүрүлгеден хостатыр байн эмнетирип турар.

Челбиншикинниң аарыгындан араан кижилерин эмнээр сорулганы хөмүр даш үлетпүрүндө улулг шахталарнын чанында эмнелге черлерин организациястаан. Өске-даа үлетпүрлерин салбырларында эмнелге черлерин тургузуп турар.

(СЭТА).

Үнүш чок черлерде ыяштар тарытынган

БИХАРА. Узбек ССР-де бүсүк, кышкы тарылга ажылдарынче белеткеди калбартып чоруткан. Кыял-Кумнарда элзизинерин өскээр тартапанын талазы-биле ажыл улулг хемчээлдери-биле чорутунар.

Ыяш ажыл-агыйынын үнүш чок черинин кыдында тургускан ногаан куржаа ам 110 километрде чаптылып турар. Улулг хемчээлдиг чердө тараан чадаң үнүштер Бухара областын чеди районнарын хөгөкт тарытыр ховуларын элзизинер шыва алырындан камгалан. Ыяш ажыл-агыйынын ажылдакчылары ам элзизини ынай бээр таратпас ийи дугаар ыяш куржаан тургузуп турар. Бо чылдын күзүндө болгаш келир чылдын чазынында 11.500 гектарга чадаң үнүштерин тарылгазын кылдыр.

(СЭТА).

Он бир айларнын планын хуусаа бепинде

МАГНИТОГОРСК. Октябрьнын муруну чарында чедип алдынган бүдүрүлгө көргүзүлгенин экижитипишаан, Магнитогорскийн дагылары руда тывыжынын талазы-биле он бирги айларнын планын хуусаа бетинде күүсеткенер.

Бүгү чылдын дургузунда ол коллектив бүгү-эвилелдин социалистик чарыжынын талазы-биле бирги черде туруп турар.

(СЭТА).

Чыл планын декабрь 1-дө күүседир дээр

ЧЕЛЯБИНСК. Челябинскийн электрод заводунун коллектив бүгү-эвилелдин социалистик чарыжынын талазы-биле бирги айларнын программазы күүсеткенер.

Заводтун коллективни 1952 чылдын планын хуусаа бетинде—декабрь бирде күүседир деп шиитпирлээр. Бүгү бригадалар болгаш цехте оонаалдыан ажыр күүседип турар.

(СЭТА).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Партия организациязының ажылының чамдык чедишкени

Чөөн-Хемчик районун Чырагыда Калинин аттыг колхозтун партия организациязының өткөттүг сонгулда хуралы болуп өткөндөн бээр үш ай ажып турар.

Партия организациязы (секретары эш Такпай) эрткен кыска уениң иштинде партия-организастыг болгаш партия-политиктиг ажылдары улам экижидер талазы-биле коммунисттерни саналдарын амыдыралга боттандыра дээш боттуг ажылдарын чорудуп келген. Колхозчу коммунисттерни хуралын дөрт, өгө организация бюрозун чеди катап чыдадырган. Коммунистер болза, аңаа колхозчу ажыл-агыйның болгаш партия организациязының ажылының эң чугула айтырыглары чоруу уезинде шиптирлеп ап турар. Тургустунга сорулгаларны күөсөдир дээш организастыг ажыл экижип келген.

Партия организациязының хун-бүрү ажылы ажыл-агый чедишкенин быжыгларынче, колхозчуларның коммунисттерден медерелин бедирине багыт аяс үлгүлгөн. Колхозтун хана содурун чеди катап үнөт. Колхоз бугурулузунун адырларында агитхуудустар улаа-дараа үнүп турар. Хундулел самбыразында ажыл экижип. Ол ажылдарны кылырынга агитаторлар кол ролдуг болуп турарлар.

Агитация-массалыг ажылдарны чорудурунда шыраак биллиги эштер киргилз. Оларның ажылынга контролду дууламчег негедени база практиктиг дууламчын агитколлективни удуртукчу экижиткен. Колхозчулар ортузунга чорутууга беседаларның болгаш солун помчул-

галарының саны 130 ажыг болуп турар, оон идеяниг денели беден. Агитаторлар боттары колхоз бугурулузунун мурнакчылары болуп келген. Олар бригадаларга болгаш фермаларга бугурулге хуралдарын кылып турарлар. Агитколлектив колхозчуларга лекция номчулгаларын 3 катап организастаан.

Колхозчулар ортузунга политиктиг кижизидилге ажылдарын экижиткени көдээ ажыл-агый артелиниг ажыл-агый чедишкенин көвүдөткөн. Тудуг бригаданында партбөлүк (организация эш Начин-Бора) тудугчулар ортузунга кижизидилгелиг ажылды экижиткен. Тудуг бригадасы бо чылын чуртталганын 17 бажыннарны кылып планын күөсеткен. Оон иштинде чүгө 6 бажын шил чок ужурунда ажылга кирбей турар.

Колхоз бо чылын күрүне мурунуга берги хүлээлге—тарая дууламчын сентябрь 20-де күөсеткен. Колхозтун чайгы болгаш күөсүкү чер аңдарылга чедишкенин чорутууган.

Коммунистерге бердинген партия-жи даалгаларның күөсөлдөзүн контролдаар ажыл экижип. Комсомол организациязы партия организациязындан практиктиг дууламчын ап турар.

Партия организациязы чедишкенинге мензегермейн турар. Илереп келген четпестери чогуур уезинде чайладыр дээш хун-бүрү организациязыг ажылдары бодунун удуртулганын аяаанда хөй-ниити организацияларын, оларның активтерин дууламчызы-биле улам күөстөлдөп турар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Комсомол организациязының ажылын экижидер

Өвүр районун Саглы сумузуна «Кызыл туң» көдээ ажыл-агый артелине 23 комсомолчулар бар. Эвиделин жеңигүү эвес аныктар ондаа хөй. Колхозту организаста, ажыл-агый талазы-биле быжыглар дээш демиселге олар улуг күй болуру тургай. Колхозта комсомол эге организациязы (секретары эш Семис-оол) бодунун харысагалыг хүлээлгени дыка өтпес күөсөдир турар.

Комсомол эге организациязының өткөттүг сонгулда хуралы 1952 чылдын апрельде болуп өткен. Организацияның ниити ажылын экижидер дугайында делгериней шиптирлеп ол хурал хүлээп алган болгаш ажыл планын бедилеан. Хурал-дараа эрткен, шиптир болгаш план күөсөлдө чок өткен.

ВЛКСМ райкомунун бюрозунун үндүргөн шиптирлерин колхозчу комсомолчуларга таныштыра база комсомол организациязының ажылында дууламчын сорулга-биле Бүрүлү ВЛКСМ райкомунун ажилдакчы эш Тандал-оол агушт айда аңаа чедип келген. Ынчалза-даа, ол чүгү-даа кылбай дедир чана бергес. Райкомун ол ажилдакчы комсомол организациязының ажылында үндүзүн четпестери билдыр талазы-биле шиптирлик кемчелер ап-ажылдарын бичий-дараа оралдашаан. Комитет аныктарын ортузунга политиктиг кижизидилге—ажылдарын чорударын шуут уткан. Комитет бюрозунун болгаш бугу комсомолчуларның хуралын эрткен уенин дургузунда чан-

гыс-даа катап чыгбаан. Эрткен өөредилге чылынын эгизинде тургускан политшкола өөредилге чылынын төңүзүнде чеди күгө 6 катап кичээлдээ, эки түнөл чок тарай берген. Комсомол эге организациязының секретары эш Семис-оол боду «билени улуг, бо бөлүмгө өөрнемей» дээш чыгыс-даа кичээлге олурдушаан.

Эвиделин хүрээленинге мурнакчы аныктарны кирип алыр талазы-биле комитеттин бюрозу кандыг-даа ажыл чорутпаан. Күш-ажылдың чурумун сагыс-кыжыл аныктарын арасындан илереп турар. Амгы үедө комсомол организациязы аныктар ортузунга илекчелер болгаш лекция номчулгаларын, беседаларын чорутпайн турар. Агитхуудустар болгаш хана, солун үндүренинге комсомол организациязынын киржилгези чок. Колхозтун комсомол организациязының ажылын экижидер дугайында ында партия эге организациязы (секретары Бүзүр-оол) кандыг-даа кемчег албай келген болгаш оон секретарының ажылынга практиктик дууламчын күөсөлдөп турар.

Колхозта комсомол эге организациязының ажылы мындыг улуг четпестерин турда, комсомол райкомунун ажилдакчылары канчап шыдажып олурары?

Колхозта комсомол организациязының ажылын экижидер талазы-биле боттутг ажылды ол организацияларын талазындан сонгаарлап болбас чорудары негетинип турар.

Т. САРЫГ-ООЛ.

Колхозта политөөредилге

Барын-Хемчик районун «Тинделге» көдээ ажыл-агый артелиниг партия организациязының чанаанда партия политшкола болгаш эш И. В. Сталинның допчу биографиязын өөнер бир бөлүмү бо өөредилге чынында организастагынган.

Ындаа колхозчулардан 23 кижидер өренип турар. Оларның дынакчылары өөредилге программанын аңшаар Совет Эвиделин коммунист партиязының XIX съездинин материалдарын база өөренип

эзелген. Политшколанын пропаганда эши Бавуу башкылаакына үргүлчү кончуг эки белеткедиң кээп турар болгаш дынакчыларын политиктиг өөредилгеге соуургалын көдүргөн.

Дынакчыларын иштинде эштер Доржу, Сюрюн, Чыбык, Сендежи, Серенмаа эки өөренип турарлар. Политшколанын болгаш бөлүмүнүн кичээлдерин пятница санында үзүктелишкин чокка чоруп турар.

К. БАДАКАЙ.

Пропагандистер семинары

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районун Бажы-Алаакта Искра» колхозта парторганизация секретары эш Төгүс» пропагандистерин 5 хонук семинарын организастаан.

Семинарга 15 кижидер өренген. Олар партияның XIX съездинин материалдарын калбак таныжып эрткенер. Ол шыкша пропагандистерин ажыл дуржулгаларын база солучкан.

Агитколлектив тургустунган

Барын-Хемчик районун Кызыл-айга сумузуна «Победа» колхозунд колхозчуларын болгаш сумунун хуу ажылдыг ажылчы чоннарын ортузунга агитация-массалыг ажилды чорударына 7 кижидер составыг комсомолдун агитколлектив

вин тургускан. оон удуртукчунда ында комсомол эге организациязының секретары эш Таваа-Самбуу ажилдап турар. Агитаторлар ам агитация-массалыг ажылды ажилды план өзүгар чорудуп турарлар.

Х. КУНГАА,

Чаа-Хөл райсаң кидизинин инспектору.

Москва. Смоленск шөлүндө бедик бажын.

Чуруу А. Грановскийни. СЭТА-ның прессклешези.

Совхозтун малчы-нарынның чедишкени

Партияның XIX съездинин директиваларын танышкан, аңаа күш-ажылчы сорук кирген Барын-Хемчик районда «Барлык» совхозтун мал ажилдакчылары ам улам бедиткен хүлээлгелер өзүгар ажилдап турар.

Совхозтун хөй кадарчы эш Чудум ол ажилында мергежилни улам бедидип, ылангыя 1951—1952 чылдарда төрөөн 371 хойларында 434 хураганнарын бүрүн өстүрүп алган азы мал өстүренини бо чылыгы планын 116,9 хуу күөсеткен. Оон ажил-ишке ынакшылдыг, онаашкан хүлээлгениге ак-сеткилдиг чоруу дуруну уелерден бээр илереп турган.

Эрткен чылын ол 500 баш хөй кирер чаа кажаанын ыяжын боду дажып тургаш, ук тудугну барык чааскаан эки шынарлыг кылып дооскан. Хоюну ыштагларында кажааларын чад санында боду кылып ап турар. Оон кадарган хоу кыжын, чайын ылгал чок семис, менди өзүп келген.

Эш Чудумнун кадарган хоюун продуктулуу база бедип турар. Тус черини кадыг дүктүг хөй бүрүндө бо чылын 4,1 килограмм дүктү алган. Малын бажын өстүрүп, оон бедик продуктулг чоруун чеди алгырынга улам бедиткен хүлээлгелер өзүгар ажилдап турар.

Совхозтун анык чылгычы эш Сарыг-оол база-да чүктүдүг ажилдап, оон малы үргүлчү семис, өзүп турар. Бо чылын төрөөн 35 белерини кулуннарын шуптузун доруктуруп алган. Ол шыкша бызаа ажаарында дуржулгалыг Ханды бо чылын 98 бызаларын зооветеринардыг негеделер өзүгар менди ажаап өстүргөн.

Т. МӨҢГЕ.

Партияның болгаш чазактын ачызында

Совет чазак не-чаштарже улуг кичээлгеи салып, чыл бүрүде миллион-миллион түнүг хөреңгилерин хөй уругул болгаш бот-елерге дууламчы кылдыр берип турар.

Чаа-Хөл районун колхозчу хөреңгеринге бо чылдын эгизинде октябрь 1-ге чеди уенин дургузунда хөй уругул нелерге күрүне дууламчызы кылдыр 289.720 рублдан тыывекан чорук. Совет чазактын сактык четпес улуг шаңгалы, ала өзүнү сагыш салышкыны болур.

Хөй уругул нелерге чүгө акша талазы-биле дууламчы күөргүзүрүндө аңгыда, орден, медальдар-биле база тысып турар. Ылангыя сөөлгү каш чылдын дургузунда районун колхозчу хөреңгеринден 290 кижидер «Иенин алдары», «Иенин медалы» деп орден, медальдар-биле шаңнатканнар. Оон аңгыда 7 илер «Маалыр ие» деп орден-биле шаңнадып, хүндүлүг атты алганнар. Чүгө бо чылдын баштайгы чартында 26 илер орден, медальдар-биле шаңнатканнар.

Бистин областын ажилчы хөреңгеринге хөй түнүг акша дууламчызын берип, оларын орденер, медальдар-биле шаңнап, артык эр-гелерин тысып турар чорук—Октябрьнын социалисттиг Улуг революциязының ачызы-дыр.

Х. КУНГАА,

Чаа-Хөл райсаң кидизинин инспектору.

Кышкы ажылга бугурулгелерниң белеткели

Улетпурге, транспорт организацияларыга болгаш тудуг трестинге партияның болгаш чазактын доктаамал дууламчызының ачызында областын бугурулге бугурунун күрүне планын доктаатынган асортимент өзүгар күөсөдиринге болгаш бугу чылдын дургузунда үзүк чок ажылдарыга эргежок чугула таарымчалыг байдалдар тургустунган.

Ынчалза-даа бо чылын тууйбу заводунун тудуг трестинин, ыяш заводунун болгаш өске-даа чамдык бугурулгелерин ажил практиказын күөргүскени-биле алырга, ажил-агый чылынын чедишкени болза, бугурулгелерни кыжын ажилдарыга өй-шаанда болгаш эки белеткээринден улуу-биле хамааржып турар.

1951 чылда тудуг трестини кышкы үедө тудуг ажилдарын кылырынга эргежок чугула чүүлдерин тургустуу, оон харазындан ажилчыларның кол күштери кыжын ажилга тынмаан болгаш шукатуржулар, бызаачылар, монтажчылар болгаш өске-даа тускай ажилчылар үр үенин дургузунда ажилдап турган, оон түнелинде бир дугаар кварталдын планы күөсетиниз, чыл төндүзүндө ол ажилдарның талазы-биле доозулбаан дыка хөй тудуглар турган.

Тууйбу заводу (директору турган Мюллерсон болгаш партия организациязынын секретары эш Гушаго) сезон төнгөн доран кузун 1952 чылда ажилга белеткелерин олууга хөреңгилерин журун билбей чыгаш-ла тууйбу кыжын кылырынче кирип, кадарларын тургустуу, оттулар чүдө белеткеп албаан болгаш заводту септээринче чүгө апрельде эгелеп кирген болгаш сезонун таарымчалыг үенин эрттиргенинен планын күөсетпейн турар.

Бугурулгелерин удуртукчулары, партия организацияларынның секретарлары бугурулгелерни кышкы үедө ажилга белеткелерин талазы-биле сонгаарлап болбас кемчелерин ап чорудар ужурулду.

Материалдарны, дерилгелерни болгаш аш-чем продуктуларын алдын уургайларыне хуусаа бетинде сөөктүрүн болгаш уургайларны кышкы үедө ажилдарыга белеткээрин талазы-биле улуг кичээлгеи «Тыва адын» трест салып турар.

Алдын уургайларының Хараал бөдү автомобиль олуугдан ийи чүс километр ырак черде турар, ыччангаш, кышкы үедө чүк сөөртүрүнге дыка хөй чүк транспорту негетинип турган болгаш орукту ажаап харагалазары нарын, сөөртүлгелерин өртөз улуг турган.

Трестин коллектив бо чылын Ужым хемниң аскагына чеди автомобиль оруун тудуп доозуп турар болгаш оон-биле автомобиль транспортуун оруу мурундагызындан дыка узан, чүктерин шимчээшкин дүргөдзөн.

Трест сизин белеткелени чедишкенин чорудуп, алдын уургайларыне чүк сөөртүлгезинде киржип турар сөөртүкчүлерин болгаш аштарын дыштынар черлери болуп кыштагларын тудуп белеткээ.

Автотранспорт конторазы автома-

шиналарны кышкы үедө ажилдарыга долузу-биле белеткээ болгаш чүк сөөртүлгезинде планын ай санында ажыр күөсөдир турар.

Копту болгаш Хараал алдын уургайларында склад болгаш бугурулге бажынарын белеткеп, ажилчыларның бажынарын, клубтарын, хлеб быжырач черлерин, чунар-бажынарны база өске-даа бажынарны септээ.

Оон-биле чергелештир эрткен чылдын багай дуржулгазын эскерип көрбөөн болгаш бугурулгелерни кышкы үедө ажилдарыга белеткээрин кичээлгеи салбайн тувар бугурулгелер болгаш удуртукчулар бисте ам-даа бар.

Кызылдың ыяш заводу (директору эш Литвиненко) бо талазы-биле чижекке кирип болур. Ол заводтун мебель цехинин чаартылганын бо чылын 300 муң рубль төлөвилз. Ынчалза-даа ол хөреңгилни долузу-биле ажилдап болгаш ук цех септетинип чылыгатынмаан, ыччангаш кыжын ажилдарыга белеткелерин болуп турар. Бо чылдын бугурулге программанын күөсөлдөзүнүн талазы-биле дыка берге байдал ыяш заводунда тургустунган, чүгө дээрге, кол-кол хөреңгилчелер-биле болгаш ыяш белеткелчилери-биле санаялгаларын олбот буладуруп каалкан. Ындыг байдал бо чылдың төңүзүндө болгаш келир чылдын эгизинде дыка үр үенин дургузунда ажилдап турар чорукка ыяш заводун таварыштырып болур.

Ыяш заводунун удуртучу чери мебель цехинин бодунун хөреңгилеринге кирер ыяш материалдарын белеткээринге таарымчалыг үенин эрттирген, ыяш материалдарын нормалыг курлавыры тургустуу-маан, ол чорук ажыл чок турар үелерин көвөдөдир болгаш областын база хоорайнын чоунуга канчаар-ла аажок хөреңгилетип турар мебель бугурулузунин планын күөсеттенинге чедиер.

Даранылга комбинатынын, Шагаан-Арыг райпрокомбинаттын болгаш өске-даа чамдык бугурулгелерин бугурулге шехтери септетиниз. Складтарын септээринче, оттулар чүдө белеткелени болгаш сөөртүлгезин кичээлгеи салбаан.

Бистин областка улетпүрүн, транспорттун болгаш тудуг ажилдарының улам ыяш хөгжүдүзүнүн сорулгаларын партияның XIX съездинин директиваларын өзүгар чедишкенин күөсөлдөр төлөөде, ажил-агый удуртукчулары болгаш партия организацияларынның секретарлары бугурулгелерин денелин бүтү кемчелер-биле бедиринче, күш-ажылды бугурулгелерин ажилдарыне, продукцияны бот-үнезин чингедиринче ажилчыларны мобиллаастаар ужурулду.

Бо чугула сорулгаларны күөсөдирде, чылдын кышкы айларында бугурулгелерин ажилын дүрген темпиге болурун хандыраы, бугурулгелерин ажилында сезонун чорукту шиптирлеп-биле узуткаары эргежок чугула. Ажилдын сезонун болур чорун узуткаар төлөөде таарымчалыг үени эрттирбес болгаш бугурулгелерни кыжын ажилда-

рынга белеткээринче бүтү күштерин мобиллаастаар хөре.

Мебель болгаш сөөртүлге хөреңгелер кылар цехтерин үзүктелишкин чокка ажилдарын хандыраы-биле ыяш материалдарны база өске-даа материалдарны нормалыг курлавырларын чурт улетпүрүн бугурулгелеринге тургузуу, кышкы улуг сооктун эгелээрин бетинде цехтерин болгаш склад бажынарын септелгезин дүргени-биле доозары, оттулар чүдөдү четир кылдыр белеткеп, сөөртүп алыр, чуртталга бажынарын база ниити чуртталганын черлерин септээр талазы-биле ажилчыларга дууламчы күөргүзери, улетпур бугурулгелерин ажилчыларынга, инженер-техниктиг ажилдакчыларынга болгаш албан хаакчытарынга чуртталга-амыдыралды таарымчалыг байдалдарын тургузары эргежок чугула.

Чыл келген тудум тудуг ажилдарының хемчээли улгадып, тудугларын шынарын талазы-биле негеделер бедип турар. Ынчангаш тудуг трестин тудугга белеткелерин тургузуу, көдээ ажыл-агый техникумунун бажынын, божуур бажынын тудуун дүргедир талазы-биле озал дадышкын чок кемчелерин чорудуп, чазанылга цехтерин ыяш материалдары-биле бүрүн хандыра болгаш кышкы үедө ажилдын үзүктелер чорун болдурус, ажилдын сезонун болур чорун шиптирлеп-биле чок кылар ужурулду.

Тудуг ажилчыларын чуртталга-амыдырал байдалдарын экижидеринче улуг кичээлгеи салыры чугула. Эрткен чылын ажилчыларнын чуртталга черлер-биле эки хандыраанындан дыка хөй ажилчыларнын күжү четче ажилгатынмаан. Бо чылын ол частырыгны катаптаас ужурулду.

Кышкы үедө үзүктелишкин чок ажилды хандыраына ам-даа хөй чүүлдерин кылыры автотранспорт контораларында, Кызылдын электри станциязында болгаш өске-даа элзэн хөй бугурулгелерден негетинип турар.

Удуртучу төлөөде бисте кандай бергелер ужуражып болурун баш улур билни алыр болгаш ол бергелер-биле демиселдин кемчелерин баш бурунгаар бодап алыр деп коммунист партия болгаш эш Сталин бисти өөредип турар.

Бугурулгелерни кышкы үедө ажилдарыга белеткелдин чоруп турарын партияның районнар болгаш хоорай комитеттери, райкүөс-комнар доктаамал хайгаараар ужурулду. Партияның XIX съездинин бешки беш чыл планынын талазы-биле директиваларын танышылаан, улетпүрлүг бугурулгелерин, транспорттун болгаш тудугларын эр, хөреңгил ажилчыларын, инженер-техниктиг ажилдакчылары болгаш албан-хаакчытары чаа беш чыл планынын сорулгаларын чедишкенин күөсөлдөр, боттарынын бугу күштерин коммунизм тургузушкунунун улуг хөреңге бээр деп шиптирлеп илередип турарлар.

А. ТАРАСОВ.

КПСС обкомунун улетпур болгаш транспорт кидизинин эргелекчизи.

Хөреңгенер чөвүленин ажилы экижээп

Өвүр районун «Торгалы» колхозта хөреңгенер чөвүлени эки ажилдап турар. Колхозтун хөреңгенер организациязы эш Норжу-маа колхоз бугурулузун хөреңгенерни киржилгезин идеякыжипке, колхозчу хөреңгенер ортузунга политиктиг кижизидилге ажилдарын экижиткен.

Колхоз бугурулузунин тус-тус участоктарында хөреңгенер активчелер беседалары болгаш солун номчулгаларын доктаамал организастап турар, бо чылын лекциялар номчулгалары 9 катап болган.

Хөреңгенерни хуралдары үргүлчү болуп келген. Хөреңгенер колхоз бугурулузунин боттарынын киржилгезин дугайын, өөредилгени болгаш культураны айтырыларын ол хуралдарга чугалажып,

колхозчу культурулу амыдыралды чаа сорулгаларына боттарынын практиктиг киржилгезин дугайында айтырыгларын шиптирлеп ап турганнар.

Бижикти билбес болгаш биче билер чорукту узуткаарынын 3 бөлүмнери организастатынган, ында хөреңгенерден 33 кижидер өөренип турар. Чоокка чедирилге бижикти багай билер болгаш билбес чоран эштер Күске, Сензая, Кызыл-Уруг, Курумаа элар ам ол бөлүмнерде эки өөренип турарлар. Анык хөреңгенер комсомол чырыдышкынында кирген. Ылангыя комсомол организациязынын чанаанда политшколада 11 кижидер бар. Оларын иштинде Байт-оол, Чымын-маа олар эки өөренип турар. Бижик өөредилгезин бөлүмнеринде

культармейжилер Сөндөй, Мартына эки ажилдап келгенин айтыры чугула.

Хөреңгенерни иштинде бо чылын 58 кижидер трудоведенин минимун күөсеткен. Эштер Кызыл-Уруг, Серен-Уруг колхоз тудуунун мурнакчылары болганнар. Хоу ажилында колхозчу тарааждарын иштинде эштер Курумаа, Долума олар шалпычылар болуп өлөргөнер, а эштер Оюпай, Севилбаа, Ыйгыл колхозтун мурнакчы малчылары болуп турарлар.

Хөреңгенер чөвүлени колхозчулар ортузунга социалисттиг чарышты организастаар талазы-биле партия организациязынын ажилыга эки дууламчы, мурнакчыларын күрээленин улам өстүрүп турар.

Д. ШАГДЫР.

Улуг улустун кежээки школары ажилынган

Сүт-Хөл районун Бора-Тайга сумузуна «Сталинчы орук» колхозта чеди чыл школарынын чанаанда улуг улустун кежээки школары ажилынган. Ында 1-ден 4 чедириг класстар бар. Кежээки школада 69 өөреникчилер хаара туттунган. Кежээки школанын өөредилгезин чеди чыл школарынын башкылары тускай программа өзүгар башкалып эгелз.

Ындыг болза-даа, районо ук школанын өөреникчилерин өөредилге номаары, карандаш, саазын болгаш

өске-даа хөреңгелер-биле хандыра баан ужурунда өөредилгеге шактыктыг чүүлдер таваржып турар.

Оон аңгыда суму Сөведи кежээки школары ажилдар талазы-биле башкыларга дууламчызын. Кежээки школанын өөреникчилери бир класстан безин оон ажыг кижидер оозалдып турарын барымдалаш, кичээлдерин организастып байдалын амдыгаштан тура экижидер дугайында башкылар суму Сөвединин мурунуга айтырыг тургузарга, оон даргазы «Че ындыг-дыр, бөлүп бээр, мен»

деп меге азаашкын-биле кызыгаарлатынып турары канчап-даа болбас.

Шак бо четпестерни дарый узуткап, моон сонгаар кежээки школары ажылын организастыг бедик денелге үргүлчүдөп, ылангыя районунун талазында өөредилге номаары, бижик хөреңгелер-биле дарый хандыра чөгуур.

О. АЛЕКСАНДР.

Сүт-Хөл районун Бора-Тайга чеди чыл школарынын башкызы.

Колхозтарның саң ажил-агыйын бүгү тала-биле быжыглаар

Партияның болгаш чазактын көргүзүп турары улуг дузаламчызын, туннелинде бистин областың колхозчу тараачынары колхозтарның ниитилештирген ажил-агыйын быжыдып хөгжүдеринин, оң бараанының бедилеринин, колхозчулардың материалдык болгаш культуралык деңгелинин көдүрүлүшүнүн талазы-биле чамдык чедишиктерин чеди алган.

1951 чылда колхозтарда акша орулгалар 1950 чылдан 1,5 каттап өскени бо дугайында херечи болур. Колхозтар эрткен чылын хуваашпас фондуже боттарының акша орулгаларындан 15 хуу шилчткен болгаш капитал салышыкыны 50 хуу көүдөткен. 1952 чылда колхозтар көдээ ажил-агый культураларының тарылга шөлүн эрткен чылдан 15 хуу калбарткан болгаш нитинин малынын баш санын 31 хуу көүдөткен Чамдык улгартып катышкан колхозтар эрткен чылын 600—800 муң рубль акша орулгалыг турган болза, бо чылын Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозу 1 миллион 200 муң ажыг акша орулгалыг болур деп турар. Ам үеде тараачын ажил-агыйларның 86,4 хуузу колхозтарда катышкан болгаш областтын малынын 56 хуузу, бүгү тарылга шөлүнүн 80 ажыг хуузу оларда туруп турар.

1952 чылда областың колхозтары бүгү көдээ ажил-агый культураларының бедик дүжүдүн ап, нитинин маң ажилын хөгжүдеринин күрүше планын ажыг күүседип турары-биле боттарының орулгаларын улам көүдөдип турарлар. Колхозтарда тарылга шөлү болгаш нитинин малы соксаал чок өзүп турар. Машина-трактор станцияларынга хамаарып турар чүс-чүс тракторлар, комбайннар болгаш көдээ ажил-агыйның өске-даа нарын машиналары колхозтарнын шөлдериңде ажыдалап турар. Колхозтарда бүгү хову ажилдарының барык 92 хуузу ол машиналар-биле болгаш механизмдер-биле күүседип турар.

Эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин күүсетпешаан, областың колхозтары күрүне мурнунга боттарынын хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткенер. Октябрь 20-де байдалды алдыга, колхозтар тараа белеткелдеринин күрүне планын 146,8 хуу, оон иштинде МТС-терин ажыдалап бергени дээш иатура төлевири 150,7 хуу, дүк планын 130,8 хуу, эът белеткелинин планын 100,6 хуу күүсеткен.

Биче шыдалдыг колхозтарны улгартып катыштырганы колхозчу бүдүрүлгенин бүгү талагы хөгжүдөзүнге улам таарымчалыг байдалды тургускан. МТС-терден канчаар-даа аажок бүдүрүлгени дузаламчыны ап, боттарында четчир күш-ажылыч курлавырлардык болбушаан, колхозтар болза, нитинин ажил-агыйының материал-техниктиг суурун улам дүрген калбартып, янзы-бүрү тудуларынын болгаш гидроэлектростанцияларының тудуларын чорудуп, сугтарылга бугаларын кылып, нитинин ажил-агыйының капитал салышыкыны бүгү хемчег-биле көүдөдип шыдаар болуп турарлар.

Бо орулгалары боттадырары колхоз бүдүрүлгенинге удуртулганы шынгызы-биле экижидерин, саң ажил-агыйын болгаш үчүттү шың чорудар талазы-биле колхозтарга контролду база дузаламчыны күштелдерин негеп турар.

Бистин областың чамдык районнарынга колхозтарда саң ажил-агыйын болгаш үчүттү чурумчудар, колхозтарның саң ажилдачыларын шилип тыбар, билг мергежиллик бедидер талазы-биле элээн ажилдар чорутунган. Ол чорутунган хемчеглерин түннелинде колхозтарның оон-моон алыр өрелери бо чылдын оон айларының дургузунда дыка эвээжээн.

Ындыг болза-даа, колхозтарның үчүт болгаш саң ажил-агыйында четпестер хай болуп турар. Улуг четпестерин бирээзи болза, янзы-бүрү организацияларның болгаш тус-тус кижилерин колхозтарга төлөр өрелери чылдан чылче телетимей шилчип турары болур. Элээн хай районнарда колхозтар-биле санажылганы чурумчудар, чаа өреширени болдурбас дээш хүн бүрүнү демиселни чорутпай, ол хемчеглерин күтле кампания хевирлиг чорудуп турар.

Чамдык колхозтарда нитинин хөрөгизин төтчеглеп самчыгдар чорук амга чедир уламчылывшаан турда, колхозтарның баштаар черлери, районнарының көдээ ажил-агый килдистерин чогуур хемчеглер албайн турар. Ылангыя Сүт-Хөл, Тес-Хем болгаш Барыин-Хемчик районнарынын колхозтарында бо талазы-биле байдал эки эвес болуп турар. Чижээ, 1952 чылдын дургузунда Сүт-Хөл районун колхозтарында нитинин 400 ажыг баш малын болгаш хай түнүгү акша хөрөгизин самчыгдал төтчеглеэн. Ажил-агыйы эвес чоруктүг түннелинде эрткен 9 ай-

ларнын дургузунда ол районнуң колхозтарында дыка хай баш мал өлүп хораан. Чагыс Киров аттыг колхозта чаа дүжүттүн хай тонна тараазын, 15 тонна картофелин мал оттап каапкан болгаш ажыглап болбас кылдыр иридип баксыраткан. Мындаг фактылар өске-даа колхозтарда бар.

Чамдык колхозтарда хай түнүгү акша хөрөгизилер материалдарын болгаш үрүмчел чеспек-херекселдин ажыглатынмай турар курлавырларында кирип турар. Ол чорук күрүне-биле акша төлөгезини санажылганын өй-шаанда чорударын, хуваашпас фондурларны долдураарын, ол ышкаш трудодеһнер талазы-биле колхозчулар-биле санажылганы кылдыр бергедеп турар.

Хуваашпас фондурларның хөрөгизилерин долдуур болгаш ажил-агыйларын херээнде улуг четпестер бар. Элээн хай колхозтарның баштаар черлери хуваашпас фондурларже шилчтинген акша хөрөгизилерин кадагалатыны болгаш ажыглатыны доктаатынган чурумун сагывайн, оларны айтыкан чүүлүдүн өскээр чарыгдар чоруктары болдуруп турар. Ылангыя Бай-Тайга, Улуг-Хем, Таңды болгаш Би-Хем районнарынын колхозтары капитал салышыкынарының санынга хай түннери чедир кирибейн турарын чылдагаанындан областың колхозтарында хуваашпас фондурларже акша хөрөгиз кирилдезинин планын күтле 74 хуу күүсетинген. Капитал салышыкынагы кирер ужурул нитинин хөрөгизилер колхозчуларның боттарының хуузуна дужаалгаларын төлөөринге, база янзы-бүрү байырлалдар тургузарынга, шын эвес шаңналдарга болгаш өске-даа чүүлдерге чарыгдатынып турар таарымчалар бар.

Колхозтарның дыка хай кезинде улуг түнүгү акша хөрөгизилер оларның боттарының күш-ажылыч болгаш тырттап күштерин долузу-биле ажыглавын барганының үезинде ажыдчын күжү хөлөзлөөринге, мыш белеткелинге болгаш сөөртүлгеге чарыгдатынып турар. Бо бүгү фактылар болза, колхозтарнын саң ажил-агыйынын байдалын быжыдар дээш районнарынын көдээ ажил-агый килдистеринин талазындан доктаамаал демисел чорутпайн турарын чугаалап турар-дыр.

Колхозтарнын саң ажил-агыйыны быжыдарының эң чугула чүүтү болза, оларнын оон-моон алыр өрелерин узуткап алыр дээш доктаамал шынгы демиселди чорудары болур. Ол дугайында күтле эргн өрелерин колхозтарга эгидип бээрш хандылары чугула эвес, харын оон-биле кадды бүгү организациялар болгаш тус-тус кижилер колхозтар-биле өй-шаанда бүрүн санашкан турарын чедип алыры база чугула. «Колхозтарда көдээ ажил-агый артелини Уставын үрээшиктерин узуткаар талазы-биле хемчеглер дугайында» ССРЭ-нин Министрлер Чөбүлелини болгаш ВКП(б) ТК-ның 1946 чылдын сентябрь 19-тагы доктаамал болза, «колхозтарнын продукциязы болгаш күүсеткен ажилдарының ужу оларнын-биле өй-шаанда болгаш ак-сеткилдиг төлөжиринин чурумун доктаадыр» деп чер-черин партия, совет организацияларынга хүлээткен. Бо чурумну үрөп болбас хоойлу кылдыр көөр херек.

Оон-биле кадды көдээ ажил-агый органнары санын шынгы сагылгар-чурумун тургузары, акша орулгалары көүдөдир, нитинин хөрөгизилерин камналгалыг чарыгдар дээш демиселди күштелдер талазы-биле колхозтарга дузалажып ужурул. Бо херекке ревизия ажилын экижидери чугула болур ужурул турбуже, амга чедир ол ажил кончүк багай чорутунуп келген. Чамдык колхозтарда ревизияны чылда 4 чедир чорударынын орнунга күтле 4—2 удаа чорудуп турар. Районнарының көдээ ажил-агый килдистеринин талазындан хыналданын база доктаамаал чорутпайн турар, чижээ Улуг-Хем районуну көдээ ажил-агый килдистеринин инструктор-бухгалтертер эш Тюттибев 1952 чылдын дургузунда колхозка боду-биле барып документ-биле чангыс-даа хыналда чорутпаан. Бай-Тайга, Эзрин районнарынын көдээ ажил-агый килдистеринде колхоз үчүдунун талазы-биле инструктор-бухгалтерлер безин чок болуп турар.

Колхозтарнын саң ажил-агыйыны быжыдар дээш демиселге районнарының көдээ ажил-агый килдистеринин инструктор-бухгалтерлери улуг рольду ойнаар деп чүвени билгеш, чамдык районнарда оларнын ажилын шың планнап турар апарган. Оларнын ажилының ай азы кавар-тал планнарын тургускаш, көдээ ажил-агый килдистеринин эргелечилери бадылап, ажилга боттуг угланшыкыны берип турар.

Колхозтарнын ревизия комиссияларынын багай ажилын районнарының чамдык көдээ ажил-агый кил-

дистеринден ол комиссияларнын составынга бухгалтерия билгилерин эки билер колхозчуларны согувайн турар, оон харазындан олар боттарынын хүлээлгезин күүседип шыдаарын турар деп тайылбырлары аралдажып турар. Ынчаарга кол чылдаган күтле оларнын билдинин четпезинде эвес, харын көдээ ажил-агый килдистерин ревизия комиссияларынын багай ажилы-биле анаа эптежип турар боордан аңгыда, оларнын-биле ажил чорутпайн турарында. Колхозтарнын ревизия комиссиялары колхозтун ажил-агый, саң чорудууганынын ревизияын чылда дөрттен эвээш эвес чорудар деп артель Уставында айткан хүлээлгезин ыяавыла күүсеткен турары чугула.

Колхозтарнын саң ажил-агыйын быжыглаарынга үчүттү болгаш санаакчы ажилын өй-шаанда, шыл чорудары улуг ужурулдуула. Чамдык колхозтарда бухгалтер дептерлерин четче чорутпайн турар болгаш этеренги үчүдунун чурумун, төрүтүрүн азы өлген малга акт тургузарынын чурумун үрөп, оон-биле нитинин хөрөгизин самчыгдал төтчеглээр чоруктары болдуруп турар ындаг практиканы шуут соксадыр херек. Бир чамдык колхозтарда өлген мал дугайында тургустунган актыларны колхоз баштаар черин куралынга чугаалашпайн, буруулдарны илеретпейн, харын өлген малды колхозтун когаралы кылдыр үндүр бижип турар чүүл бар. Чижээ, Сүт-Хөл районуну Киров аттыг колхозунга актыга бижитинген 200 ажыг баш янзы-бүрү малды колхоз баштаар черге чугаалажып көрбөш. Танда районуну Сталин аттыг колхозунга өлген мал дугайында актыларга буруулду кижилерин толдарай айткан турбуже, бүгү өлген малды колхозтун когаралы кылдыр үндүр бижээр.

Шак мындаг чоруктун дугайында харымсалганы районнарынын көдээ ажил-агый килдистеринин база хүлээр апар. Чүге дизе, олар колхозтарнын мал ажилынын фермаларында малдын үчүдунун байдалын үргүлчү хынаар, четпестерин илередир, чогуур хемчеглерин өй-шаанда алыр хүлээлгелиг.

Дүжүттүн болгаш мал чемиринин камгалаалынын үчүдунда база контролдооа четпестерин, ылангыя мал чемирин деңгизилейин чарыгдар чорукту узуткаар херек. Районнарынын көдээ ажил-агый килдистер колхозтарнын хай-нитини өзчүлү камгалаарынга үргүлчү туржур болгаш четпестерин чылдагаанын хынавайн, буруулдарын илеретпейн тургаш, эт-хөрөгизин үндүр бижири чорукту канчаар-даа болдурбас. Ам нитинин малын камгалаашкынч шилчидип турарынын үезинде колхозтарнын баштаар черлери мал ажилынын тускай эртемнелеринин удуртулгазы-биле мал чемирин балансызын, оон чарыгдалынын хүн нормазын тургузуп, ону шың, камналгалыг чарыгдар болгаш камгалап кадагалаар хүлээлгелиг фермалар эргелекчилеринге акт өзүгээр хүлээдип бээр чугула.

Чоокку хүнерде колхозтарга этеренгинин чыл инвентаризация эгелээр. Көдээ ажил-агый килдистер ол чугула ажилды улдуртуп, ону өй-шаанда база бедик шынардыг эртирерин хандылар ужурул. Инвентаризация үезинде кандыг бир эт хөрөгизиле илерээн четпестеринин чылдагаанын илереди, оон буруулдарын тывары чугула.

Колхозчу тараачынар көдээ ажил-агый чылын чедишикнин доозуп, чыл дургузунда боттарының күш-ажылыч ажил-чорудууганынын түннелдерин эрттиреринче, орулгалары хуваажырынче белеткенип турарлар. Орулгаларын шын хуваалданын хандылары—колхозтун нитини байлаан оон ыңай быжыдып өстүреринин эң чугула чүүлдеринин бирээзи болур. Колхоз бүрүзүнге орулгаларын хуваалданын күрүне мурнунга хүлээлгелерин күүсеткеш, көдээ ажил-агый артелини Уставын өзүгээр үрзин, мал чени, страхова-нын, хуваашпас фондурлары болгаш акша фондурларын колхозчу бүдүрүлгенин чедишикнин хөгжүлдезин хандырып шыдаар кылдыр тургускан соонда чорударын шынгы сагыр херек.

Колхозтарга чыл өчүтгарын тургузарына белеткелдин үезинде колхоз бүрүзүнүн саң ажил-агыйыны быжыдар, өрелерин узуткаар, үчүттү үлгерлиг тургузарын чедип алыр, нитинин байлаан оон ыңай улам көүдөдиринге чогуур байдалды тургузар дээш шынгы демиселди чорудар.

Колхозтарнын саң ажил-агыйын шын тургузары дээш демисел—колхозтарнын моон соңгаар быжыглаарынга дузалаар.

И. ЦЕВМЕНКО,
көдээ ажил-агыйын область эргелегинин начальниги.

Культура-чырыдышыкын албан черлеринин ажилын улам бедик деңгелче!

Чонун культурлуг деңгелин бедидеринче угландыр

Совет Эвилелини составынга Ты-ванын киргенинден бээр сес чылдын ою эрткен. Бо эрткен сес чылдын дургузунда Улуг-Хем районун ажилчы чоннарынын культура амьдыралынын деңгели чыл бурду-ле өзүп келген. 1944 чылда районга күтле 2 клуб турган болза, ам үеде көдээ черлерде 6 клубтар, 3 номчулга бажынынары, Шагаан-Арыг хоорайда район библиотезаы болгаш уруглар библиотезаы бар аларган. Библиотезаында болгаш номчулга бажынынарында ном фондузу чыл келген тудум-на өзүп турар. Чижээ, 1949 чылда хоорай библиотезаыга 3 муң 700 ном бар турган болза, 1952 чылда 12 муң 490 кезе, оон иштинде тыва дылда 847 санныг политиктиг болгаш чечен-чогоалдын номнары бар болуп турар.

Культура-чырыдышыкын албан черлеринин четкизи калбарып турары-биле чергелештир, районун ажилчы чоннарынын культуралыг деңгели бедип, олар ном дептерин хөйү-биле хергелеп, номчулуларын саны улам өзүп турар. «Кызыл ту» колхозта номчулга бажыны тургустунганындан бээр чыл чет-

гаш көдээ библиотезалар-биле ажилды эде тургускаш.

Ол ышкаш номчулга бажынынары болза, көдээ чонун кижилеринин база бир чугула чери болу берген. Жланов аттыг колхозта номчулга бажыны (эргелекчизи эш Дорж-оол) колхозчуларын ортузунуң беселаларны, номчулгаларын болгаш илеткелдерин үргүлчү организастанп турар. Номчулга бажынынын директору бижик өөредилгезинин 2 бөлүмнени тургускан, ында 50 ажыг кижик бижикке өөренип турар. Номчулга бажынында бар тыва дылда литераторлардан И. В. Сталиннин допчу биографиязын, чогаалчы С. Токанын «Араттын сөзү» деп повестинин база «Улуг-Хем» деп альманахты болгаш өске-даа чечен-чогоалдарын колхозчулар үргүлчү ап, номчул турар.

Культура-чырыдышыкын албан черлеринин четкизи калбарып турары-биле чергелештир, районун ажилчы чоннарынын культуралыг деңгели бедип, олар ном дептерин хөйү-биле хергелеп, номчулуларын саны улам өзүп турар. «Кызыл ту» колхозта номчулга бажыны тургустунганындан бээр чыл чет-

пээш, оон номчукулары 92 кижик Чааты, Хайракан, Ийи-Тал сумуларында номчулга бажынынарынын номчукулары база кичуг дүрген көвүдөп турар. Шагаан-Арыг хоорай библиотезаынын номчукулары ам 847 кижик четкен. Ленин аттыг колхозта школа башкызы Пелугина, Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнеру Балчир-оол, Шагаан-Арыг сумуунда чеди чыл школазынын директору Күнчүн, партия райкомунун ажилдакчы Юртаев олар ышкаш номбиле үргүлчү ажыдалап, боттарынын билдин бедидип турарлар районда дыка хай.

Районунуң культура-чырыдышыкын албан черлери болза, партиянын он тоску сьезизинин материалдарын чонун ортузунга калбаа-биле таныштырып өөредир ажилды организастанп турар. Оон-биле чергелештир эш С. Токанын «Араттын сөзү» деп чогаалынын дугайында ыткыр номчулгалар көдээ черлерде чоруп турар болгаш ол чогаалдын дугайында Шагаан-Арыг хоорайга номчукулар конференцияны чоокку үеде база болуп эрттер.

В. ТОНГУЛ-ООЛ.

Нлубту культураның төвү болдулар

Областың ажилчы чонунун культуралыг деңгелин бедидери дээш коммунист партиянын, совет чазактын, ылангыя башкы Сталиннин ада сагыш салышыкынын ачызында национал культура улам ыңайгы шапкан хөгжүдөни ап, оон мурунга чаа-чаа перспективалар ажиттынып турар. Көдээ культуранын одаглары деңгелге чогу-биле өзүп, олар масса чонун коммунист кижизидилгезинге биче эвес рольду ойнап турар. Ам кол чүсе, культуранын ол хай санын одаглары чөп ажилгаары, оларнын базанын байлыкшылары болур.

Ындыг турбужа, Улуг-Хем районун эң ырак сумузу Хендерге сумузуин Маленко аттыг колхозта көдээ клуб колхозчу массанын политиктиг кижизидилгезинин төвү болбайн турар.

Ол клуб эрткен кыжин суд согулдарынын үезинде эки ажилдап, массаны бодунче хандыкшыдып эгелээн турган. Ынчалза-даа ажилы чортуу суларааш, 1952 чылдын май айдан бээр амга чедир үргүлчү шоочалыг турары көүдөзүн.

Клуб эргелекчизи эш Алдын-оол бодунун хүлээлгезин шуут уттуп, клубту массаның культуралыг дыш-тайылганынын төвү болдулар хамаанч, оон дериге септелгезинин дугайында безин сагыш салбастан.

Колхозчу аныктар клубту септеп дерээш, ажиллап дүрген кирирени кончүк күзөп турар. Олар культуралы-биле хөглексээринге ынак. Ынчаарга анык өскенин ол өзүп турар культуралыг негелдезин Алдын-оол бичин-даа үнелеп көрбейн турар. Районунуң культура-чырыдышыкын килдизинден чоруткан лекциялар шаф иштин толган, оон чангызында чоңаа таныштырып номчуваан.

Лекция пропагандазын калбартып чорударыне Алдын-оол сагыш салган болза, колхозта дыка хай тускай эртемчилер бар. Чижээ, школада башкылар, сумуда кижик, малдын эмчилери, зоотехниктер эвээш эвес.

Оларны киржилгезин-биле клуб чанынга неделяда үштен эвээш эес лекцияларын янзы-бүрү темаларга номчуп болур турган. Ол ышкаш хуралдар, номчулгалар, беселалар-

ны клубка барык кезээнин чыгыш чорудар ужурул турган болза, Алдын-оол клубту шоочалап алганы-биле ол бүгү ажилдар чорутунмайн турар.

Культура-чырыдышыкынын, политикжизидилгенин ажилы колхозчулар ортузунга чорутунмайн турда, Хендерге суму Советинин даргазы Белек-оол, колхозта партия эге организациязынын секретары Натпит-оол олар оварып көрбейн турары канчап-даа таарышпас.

Мынчангаш Хендергенин болгаш өске-даа черлерде клубтарын ажилын контролдап, боттуг удуртулга-биле хандылары районда культура-чырыдышыкын килдизинин инспектору эш Максирдаи улуу-биле негетинип турар.

Хендерге көдээ клубтун септелгезин доозуп, чоокку хуусаада ажиллап кирип, культуранын төвү болдулары эргежок чугула.

А. ЧҮЛДҮМ,
КПСС-тин Улуг-Хем райкомунун пропагандия.

АЖЫЛДАСТААН НОМЧУЛГА БАЖЫНЫ

Кызылдың көдээ районун Сесер-лиг сумуда номчулга бажыны (эргелекчизи эш Лапчор) бо чылдын августтан бээр ажилдаастаан. Номчулга бажыны үргүлчү-ле хагдычак турар.

Номчулга бажынында ном-дептерлер кандыг-даа эмгелек-секселел чок хир-бокта боражы берген чыкылаар. Номчулга бажынынын эргелекчизи эш Лапчор онаашкан ажилын эң каапкан, арагаллап турар.

Номчулга бажынынын ажилы эде тургузуп, ону культуранын оода болдуларынын ажилын суму Советини боттандырап өйү келген боор.

Х. КИИМ-ООЛ.

ХАРЫЛЗАА САЛЫРЛАРЫНЫҢ АЖЫЛЫНДА ЧЕТПЕСТЕРНИ УЗУТКААР

Районнуң харылзаа конторазынын ажилы чүге экиживейн турарыл

Эрзин районун харылзаа конторазынын ажилынын четпезинин дугайында шүгүмчүлөөдөр четчир саныг болган. Оон ажилын экижидеринге угланган айтышыкын шилтирпиз-ла, а четчир. Ол хирезинде-ле четпестер узуткатынмай турар.

Почтаны колхозтарга, суурларга өй-шаанда чедирбейн турарынын, харылзаа конторазынын ажилдакчыларынын ширин байдалынын дугайында хомуаалдар удаа-дараа үнүп-ле турар.

Харылзаа конторазынын начальниги эш Плуготов ол четпестерин узуткаарынын хемчеглерин алырынын улуг боду-биле күш-ажылыч сагылга-чурумун үрөп, харын-даа үш-дөрт хонуктарда ажилдавайн турар. Бо четпестерин үнүп турарынын кол-ла чылдагааны болза, районунуң харылзаа конторазынын начальниги Плуготовун үлүүргак, район

организацияларынын айтышыкынын болгаш чонун негелдезин тоовас чорундан болуп турар.

Плуготовтун бо четпестери-биле демисел район Советинин күүсөкчү комитети, КПСС-тин Эрзин райкому четпес чорудуп турар. Ынчаарга областын харылзаа эргелели (начальниги эш Васильев) багай ажилдап турар Плуготову камгалап, Эрзиннин харылзаа конторазынын ажилында четпестер дугайында кирген хомуаалдары тооп көрбейн турары канчап-даа таарышпас.

Шүгүмчүлөөдөр чүгле калбартыр эвес, харын шүгүмчүлөөдөр калбартыр-биле чергелештир шүгүмчүлетинг четпестерин дүрген узуткааш, ажилдын экижидилгезин чедип алыры кол орулга болурун үстүнде организацияларын удуртукчулары билзе чогуур.

А. КЕЧИЛ-ООЛ.

Чонун негелдезин ынаар көрүп болбас

Өвүр районун Сагы сумузуң ажилчы чону чагылып алган солуннарын, журналдарын улуг үзүк-телишикин-биле ап турарлар.

Чонун чагылгаларынын элериңе четкен, четпезинин дугайында хыналданы районунуң харылзаа конторазында кылбайн турар.

Районда союзпечаттын төлээзи эш Дажи-Доржунун багай ажыдалап турарындан Сагы сумузуңда эге-школааны башкылары эштер

Парлатынмаан чагааларнын изи-биле

«Шынын» редакциязынга бижикчинин Тожу районун харылзаа конторазынын, оон начальниги эш Плотниковтун четпес ажилынын дугайында бижээн чүүлүн солдуга парлавайн истеп көргөш, хемчег алыры-биле Тожу район Советинин күүсөкчү комитети чоруткан.

Ол чүүлду хынап көргөш ында бижитинг фактылар шын болган. Районунуң харылзаа конторазынын начальниги эш Плотников бодунун хуузуңда ажил-агыйын сайзырадырынче хай сагыш салып турарындан районунуң харылзаа ажилында четпестер хай турган.

Район Советинин күүсөкчү четпестерин дугайында эш Плотниковту шынгы сагындырган болгаш районга харылзаа ажилын экижидер дугайында хемчеглерин ап турар.

Барыин-Хемчик районунуң харылзаа ажилынын четпестеринин дугайында бижикчи эш Боранайын бижээн чүүлүн хынап көргөш, чогуур хемчээн алыры-биле «Шынын» редакциязы район Советинин күүсөкчү комитетин шилчткен.

Ол чүүлду хынап көргөш, харылзаа ажилынын дугайында райкүүсөкчүн хуралына эш Аргуновтун илеткелдин дынааш, харылзаа ажилын экижидеринин дугайында шилтирши үндүрген деп райкүүсөкчүн харымсалгалы секретары эш Белек

УЛУС ДЕМOKPATИЯ-ЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

Эш И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмнің экономуну проблемалары» деп чогаалы болгаш КПСС-тиң XIX съездинин материалдары болгач дылда

СОФИЯ. Болгарияның Коммунист партиясының Төп Комитетинин ай санында үнөр «Ново време» деп теоретиктик сеткүүлүнүн 10 болгаш 11 дугаарлары парламентти үнгөн. Эш И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмнің экономуну проблемалары» деп чогаалы; Совет Эвилелинин Коммунист партиясының XIX съездинин сөөлгү хуралына эш И. В. Сталинның чугаазын; партияның XIX съездинин ажыдарда эш В. М. Молотовтун чугаазын; ВКП(б) ТК-нын ажылынын дугайында Г. М. Маленковтун өтөт илеткелин; ССРЭ-нин хөгжүдөзүнүн беши беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директорваларынын дугайында М. С. Сабуровтун илеткелин; ВКП(б) Уставына өскерилдер дугайында Н. С. Хрущевтун илеткелин; Болгариянын коммунист партиясынын мурундан Вилко Червенковтун байыр чедирген чугаазын; съездинин сөөлгү хуралына К. Е. Ворошиловтун чугаазын; Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын Уставын; Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын XIX съездинин резолюцияларын болгаш өске-даа материалдарын ол сеткүүдө парлаан.

КПСС-тин XIX съездинин И. В. Сталинның чугаазын тускай брошюра кылдыр Венгрияда үндүргөн

БУДАПЕШТ. Венгриянын ажылы чоннар партиясынын «Сира» деп ном үндүрер чери Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын XIX съездинин эш И. В. Сталинның чугаазын тускай брошюра кылдыр парлап үндүргөн. Брошюраны массалык тираж-биле парлаан.

Румынияда бижик билбес чорукту узуткап турар

БУХАРЕСТ. Румыниянын телеграф агентилелинин медээзин өзүгаар алырга, бижик билбес чорукту узуткаарынын талазы-биле курстарда кичээлдер бүгү чуртта эгелзэн. 1930 чылдың чызын өзүгаар шаандагы Румынияга 4.03 мун чыгы бижик билбестер турган. Улус-демократтыг эрге-чагырга эртен үенди ол бужар-бак артышыкынын чок кылдыр деп сорулганы салган. Ам Румынияда чүгө 800 мун бижик билбестер арткап. Олардын хөй кезин суурларда. Дыка хөй суурларда бижик билбес чорук долузу-биле узуткатынган.

1951—1955 чылдарда Румын Улус Республиканын беш чыл планы бүгү чуртта бижик билбес чорукту долузу-биле узуткаарын көрүп турар.

Чехословакияда чаа гидроэлектри станциязын ажыгалаа киригени

ПРАГА. Костольна суурнун чоогунда Ваг хемде гидроэлектри станциязынын тудукчулары Октябрьнун социалист Улуг революциянын 35 чыл оюн бүдүрүлгөсүн улуг тилелези-биле демделзэннер. Тудугчулар чазактын доктаатканы хуу-саадан электри станциязын 54 хүн эрте ажыгалаа кирип, октябрь мурунун социалист хүдээлгерин алдарлы-биле күсеткеннер.

(СЭТА).

Эш Сталинның «ССРЭ-де социализмнің экономуну проблемалары» деп чогаалын Италияда өөренип турар

РИМ. «Унита» солунунун медээлел турары болза, эш Сталинның «ССРЭ-де социализмнің экономуну проблемалары» деп ажылы парлап үндүргөн холбаштыр партиянын активчилеринин идеологтук болгаш политиктик денелени бедидер сорулга-биле экономуну өөредигин болгаш марксизм-ленинизмнің экономуну проблемаларын компартиянын кижигүнеринин өөрениринин дугайында айтыргы Италиянын компартиянын национал экономуну комиссиязы чоокта чаа чугаалайып көргөн. Компартиянын удуртур черинин чанында культура айтыргыларынын комиссиязы-биле кады экономика айтыргыларын өөрениринин организастык планын кылды кириерин компартиянын Төп Комитетинин экном килдизинге комиссия дааскан.

(СЭТА).

Герман айтыргыны тайбың арга-биле шиттирлээринин делегей конференциязынын сөөлгү хуралы

БЕРЛИН. Герман айтыргыны тайбың арга-биле шиттирлээринин делегей конференциязынын сөөлгү хуралы ноябрь 10-нун кезээинде болган.

Барыын Германиянын болгаш Герман Демократтыг Республиканын төлээлеринин, база Берлиннин болгаш Саар областын төлээлекчилеринин катышкан меделелин ол хуралга Барыын Германиянын төлээлеринин удуртукчузу Вильгельм Эльфес номчаан. Конференциянын бүгү киржикчилери ол катышкан медел-

дедди динмиттик адыш часкаашкыны-биле сеткилдик ханызындан деткээннер.

Герман Демократтыг Республикадан болгаш Барыын Германиядан келген төлээлеринин хүдээп алганы катышкан меделели бүгү герман айтыргыларын ам-даа четче кылдыр тайылбырлавайн турар, ынчалзажок бир эвес бундестаг биле Улус палатазынын аразына ындыг чугаалажышкынар чорутунмай баар болза, оон соонда эгелээр моон сонгаргы чугаалажышкынарнын

четчир үндезини болуп шылаар деп чүвени Вильгельм Эльфес демделзэн. Бо конференцияга ниити-герман меделелди хүдээп алган чорук ниити-герман чугаалажышкынарнын чеднишкенин болуп болурун херечилеп турар деп ол демделзэн.

Герман айтыргыны тайбың арга-биле дүрген таарыштырарынче кыйгырып турар резолюцияны конференция бадылап үндүргөн.

(СЭТА).

Чаңгыс-аай, хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германия дээш

Герман айтыргыны тайбың арга-биле шиттирлээринин делегей конференциязына Герман Демократтыг Республикадан болгаш Барыын Германиядан келген төлээлеринин катышкан меделели

болур ийик. 2. Ниити-герман чазак-биле тайбың керээни чарар эрге Потсдам дугуржулгазында мырынай тодаргайы-биле магадылатынган. Моон-биле холбаштыр Германия-биле тайбың керээзини белеткелин доп-дораан эгелээр журулуг.

Хостуг ниити-герман сонгулдааларга үндээлзүш сонгутурган герман чазак ам-даа чок болган журунда герман айтыргы талазы-биле дөрт улуг күрүнелеринин чөвүлел хуралынч немес санал-онаалдарын баштай Барыын болгаш Чөөн Германиянын төлээлекчилеринден тургустунган ниити-герман комиссия төлээлеп чугаалаар журулуг. 3. Ниити-герман чазак бүгү Германияга хостуг, бүгү-ниити, дөрт, ден болгаш чажыт сонгулдааларга үндээлзүш тургустунган турар журулуг. Германиянын федералдыг республиказынын бундестагынын болгаш Герман Демократтыг Республиканын Улус палатазынын саналдарына үндээлзүш ниити сонгулдаа хоолдуун ажылдап кылдыр комиссияны Барыын болгаш Чөөн Германиянын төлээлекчилеринден дөрт улуг күрүнелеринин чөвүлел хуралынч чөвүлел-биле доп-дораан тургузары анаа эргежок чугула. Хостуг сонгулдааларны чорударына ындыг сонгулдааларга таарымчалыг байдалдарын тодаралдыр комиссияны Барыын болгаш Чөөн Германиянын төлээлекчилеринден дөрт улуг күрүнелеринин чөвүлел-биле тургузары эргежок чугула.

4. Чаңгыс-аай герман күрүнени тургузарына болгаш бүгү улустар-биле кожа-хелбээниң аксеткилдик хэряззааларынын тускай тайбың немес политиказын чорударына эң чугула баштайгы чүүлдеринин рээзи болза, эжелеп чагырарынын бүгү шериглерин бүгү Германиядан үндүрери болур.

5. «Европанын камгалакчы ниитилежилгезин» тургузар дугайында керээни Барыын Германиянын чаңгыс талалыг шериг эвилели кылдыр көрүп, күш чок болдулар, чүгө дээрге, оя керээ немес улустун хамаарышпас эргезинге чөрүшкөк болгаш Барыын Германияда эжелелди интервенция шинчилгит болдуруп турар. «Европанын камгалакчы ниитилежилгезинин» дугайында керээни күштүг болдуруп бадыларындан болгаш федералдыг республикага кандыг-даа чөвүлелдининин чорударындан ойталаары болза, Бонн болгаш Париж керээлеринге ат салганынын соонда Герман Демократтыг Республиканын чазазын эгелзэни бүгү удур хемчеглерин соксадып болур арганы бээр. Бир эвес хостуг ниити-герман сонгулдааларны чорударынын дугайында база Германиянын тайбың арга-биле катп катыштырарынын дугайында дугуржулга чедип алдына бээр болза, ол улуг хемчеглерини кажан-даа күш чок болдуларына белегин Герман Демократтыг Республиканын чазаз меделзэн: Сөөлү барып, неместерни немесгер боолай берип болур, база Германия узуткатынп болур түнелдиг болушкуннарнын кыжаныглыг хөг-

жүдзүш чүгө ынаачар соксадып болур.

6. Ам күштүг болуп турар бүгү-делегей эргезинге (Атлантика хартиязы, КНО-нун Уставы, Потсдам дугуржулгазы) чөрүшкөк болуп турар Бонн болгаш Париж керээлери чүгө Германияны катп катыштырарына шаптыктап турар дээш эвес, харын ол ышкаш олар милитаризмнің болгаш күчүлзүшкүн методтарынын катп төртүнүргө дуулаар болгаш оон уламындан бүгү европейги улустарнын айылы чок чорууга болгаш тайбыңга кыжанып турар дээш бис, неместер, ол керээлерин хүдээп албайн тур бис. Кандыг-бир эвес улуска удурлары берип болур коалицияларга болгаш шериг эвилелдеринге киришпес деп хүдээлзүш катп катышкан болгаш хамаарышпас Германия бодунга алыр болза, Германия-биле кожа-хелбээ турар улустарнын тайбың амыдыралы болгаш айылы чок чоруу хандыртынган турар. Ол хүдээлге болза, делегейнин ийи дугаар дайынын улуг човуланкы таварыштырып, хөй ханны төккен дуржулгааларнын түнелдери болуп болур ийик. Бодунун амыдырал турарынын эрге-ажыктарын, бодунун национал хамаарышпас чоруунун эрге-ажыктарын барымдалаш, дайың белеткелинге бараан болуп турар шериг эвилелдеринге болгаш пактылар системазына киржиринден немес улустун хөй кезин ойталап турар. Улустарнын бүгү-ниити чөвүлел дөртүрүшкүнүнчеге улганган бүгү саналдарын болгаш хемчеглерин чаңгыс эпигит болгаш тайбыңче чүткүлдүг Германия деткир.

Бистин бо кады доктаадып тургускан чүүлдеринге болгаш принцип негелделеринге өзүгаар ап көөргө, Европага тайбынын хандыры болза, немес улустун кол негелдзи—бот башмининг национал эргезин анаа тыпсырын ботандыраары-биле эн сырой харыззаалыг болуу турар. Моон ачызында бистин ала-чуртуулустан Барыын болгаш Чөөн талаларындан келген немес төлээлер, бистин кожа-хелбээ улустарыны-биле чаңгыс эпигит чүткүлдө катышканыны-биле аас-кежикит болуп турар-дыр бис.

Лизы-бүрү политиктик угланымчыкынарнын болгаш мировоззренелеринин бүгү Германиядан болгаш оон-биле кожа-хелбээ турар бүгү чурттардан келген төлээлекчилери Германияда тайбынга, Европада тайбынга болгаш бүгү делегейде тайбынга бараан болуп деп улуг сорулганы ботандырышынын херээрге кады ажылдажып болур деп чүвени герман айтыргыны тайбың арга-биле шиттирлээринин бо бүгү-делегей конференцияны көргүзүп турар-дыр. Германияны катп катыштырарынын болгаш оон-биле кожа-хелбээ турар бүгү чурттарнын айылы чок чоруун хандырышынын херээрге бо конференциянын шиттирлери чугула салышкын болур дээрзинге бистин ханы бүзүреливисти герман айтыргыны тайбың арга-биле шиттирлээринге чүткүлдө бистин чаңгыс эпигитвис быжыктырып турар.

Герман Демократтыг Республиканын черлер палатазынын оралакчызынын Элерске болгаш Майерге чагаалары

БЕРЛИН. АДН агентилелинин Эрфуртта медээлел турары болза, Герман Демократтыг Республиканын черлер палатазынын даргазынын оралакчызы Ганс Лютгарт Барыын Германиянын бундестагынын даргазы Элерске болгаш Барыын

Германиянын федералдыг чөвүлелинин даргазы Майерге чагаа чоруткан.

Бо төөгүдүг үеде немес улустун негелделеринден ойталавас болгаш герман айтыргыны тайбың арга-биле

шиттирлээр дээш Герман Демократтыг Республиканын Улус палатазы-биле чугаалажышкынарнын чорударынан ойталавасынын дугайында кыйгыргыларын ол чагааларда кириген.

(СЭТА).

Тринидад ортулукта нефтичилерин ажил соксадышынын

НЬЮ-ИОРК. Юнайтед Пресс агентилелинин корреспондентининин Порт-оф-Спейдин (Тринидад деп англи колониянын административ-

тиг төвү) дынадып турары-биле адырга, ында нефть үлетпүүнүн 7 муң ажылчынары ажыл соксатканнар. Ажил соксадышынын түн-

нелинде нефть үлетпүүнүн ажылы шуут доктаап турупкан. Ажылчынар ажил төлөвирин улгатырарын негеп турар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустун армиязынын Кол командьлалынын дыңкөдөм

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол Командьлалынын ноябрь 10-да медээлзэни болза:

Эрткен хүннун дургузунда Кореянын Улустун армиязынын кезектери кыдат улустун эки-турачыларынын деткимчези-биле дайзынның атакаларын ойтур шаап, оларга улуг согушкуннарны таварыштырбышаан, камгалактын тулчушкуннарнын эрги туруштарга чоруткан.

Ноябрь 10-да Кореянын Улустун армиязынын зениттик кезектери-биле дайзынның самолеттарын келеп адар адыжы-анчылар тайбың чурттакчыларлыг районнарже халдээшкына киржип турган 7 самолетун андара аткан база дайзыннын 7 самолетун үрей аткан.

(СЭТА).

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол командьлалынын ноябрь 11-де ламчтыкан медээзинде чугаалап турары болза:

Эрткен хүннун дургузунда Кореянын Улустун армиязынын кезектери кыдат улустун эки-турачыларынын деткимчези-биле дайзынга удур артиллерия тулчушкуннарнын чоруткан.

Ноябрь 11-де Улустун армиязынын зениттик кезектери-биле дайзынның самолеттарын келеп адар адыжы-анчылар дайзынның 4 самолетун андара аткан болгаш 9 самолетту үрей аткан.

Вьетнамның Улустун армиязынын дайынчы чеднишкени

ШАНХАЙ. Вьетнамның информация агентилелинин ламчдып турарын өзүгаар алырга, Кара хемчиң солагай талакы девискээринге болган дайынчы операцияларын дугайында дынадыгынын Вьетнамның Улустун армиязынын дээди командьлалы чарлаан.

Дайзын Кара хемчиң солагай талакы эрини-биле Кызыл хемчиң оң талакы эринин аразында Фун-ле районну, Сон-ла жомуда Муонг-ла, Ен-бай жомуда Ван-Чан, Тай-нуен, Лай-Чу жомуда Куин-най, Лао-кай жомуда Фунг-то районнарнын кезини эжелеп турган деп дынадыгында чугаалап турар.

Дынадыгыда оон ынай айтып турары болза, Улустун армиязынын шавар-халдаашкыны Нингалонун догандыр сес быжыгалап пунктлар-

ны чылча шапканы-биле октябрь 14-тен эгелзэн.

Октябрь 19-тан 23-ке чедир Вьетнамның Улустун армиязы Жиан-хойдан, Тю-леден, До Ит-гонгадан болгаш Кара хемден дезип үнүп турган дайзынын истеп-сүргөн болгаш түс километр дурттук черде беш пунктуларны хостаан. Дайзын далайып дескеш, бодунун бүгү курлавырларын болгаш складтарын каапкан.

Дайзынның кижжи талазы-биле коргалары 1700 солдаттар болгаш офицерлер болган, оон иштинде 1000 ажыг кижжи туттурган.

Вьетнамның Улустун армиязынын шериглери Фу-ен, Ван-чан, Та-нуен, Куин-най-биле катп Кара болгаш Кызыл хемчиң аразында улуг девискээрин, база Муонг-ла а ола ышкаш чамдык черлерни хостаан.

(СЭТА).

Америк эжелелге удур Италиянын национал хамаарышпас чоруу дээш

РИМ. Тайбың талалакчыларынын шимчээшкенинин Итали комитетинин организастаанын, национал хамаарышпас чоруктун болгаш тускай хамаарышпас чоруктун талалакчыларынын чөвүлел хуралы чоокта чаа Веронда ажытынган. «Унита» солунунун медээлзэни-биле алырга, чөвүлел хуралда Италиянын бүгү булуннарындан келген элзэн каш чүс төлээлер кирип турар. Билангы сенатор Эмилио Серени, ужар-чүүл министр турган Марио Чаволотто болгаш генерал Гастальди олар кирип турар.

Шериг базаларын итали чазактын Катышкан Штаттарга берипкенин Чаволотто бодунун эге сөзүнге буруу шалкан.

Оон соонда Скарфолло чүве чугаалаан. «Лондон дугуржулгазы» дээр дугуржулганын чамдык чүүлдеринин Италиянын национал тускай догунап турар чоруун шыңгызы-биле үрөп турарынын чижектерин ол чугаалаан. «Лондон дугуржулгазын» итали парламент ам-даа бадылавайн турар үеде Италияда америк шериглерин итали хамаа-

тыларны кара туразында аажылаар чорукту үүлгедип турары ол айтыккан. Устүнде айтыккан дугуржулганын чазактын хөй кезинин бадылаанынын соонда чуртка өске-даа дыка хөй эжелел шериглерин тургускан турар, ыччан ындыг үүлгедилшкенин оон-даа хөй саныг анаар. Чуртка ам кирип келир эжелел шериглеринин аразына «европа армиязы» дээр армиянын составында кирип турар болгаш итали патриоттарнын ханын төп турган шаандагы дайын кем-буруулуларынын жомандылаанында турар немес шериглер база кээр чадавас деп ол чугаалаан.

Даштыкы эжелел-биле холбашкан бүгү болушкуннарнын дугайында хөй-ниитинин бодалдарын допулап дынадыларынын чугулазын коммунист депутат Джованин Сербандиян демделзэн.

Неапольдан, Ливорнодан болгаш Удинеден келген төлээлер ол хоорайларнын чурттакчыларынын америк эжелелчилерге удур чорудуп турар демиселинин дугайын чөвүлел хуралдын киржикчилеринге чугаалааннар.

(СЭТА).

Барыын Германиянын эрге-чагыргаларынын туразында хөделишкени

БЕРЛИН. АДН агентилелинин медээзин өзүгаар алырга, Муруну-Барыын черинг чазазын иштиги херектер министри болза, Вюртемберг-Баденде герман-совет найыралдык ниитилелдин хоругдаар дугайында айтышкынын үндүргөн.

Ол дүрүм чок чорук хөй-ниитинин калбак удурланышынын хайнык

тырган. Ноябрь 7-де Штутгартка болган митингге хоорайнын чоңу эрге-чагырганын туразында хөделишкенингеринге бодунун кылдензешкинин илереткен болгаш ниитилелдин ниитилелдин хоругдаар дугайында айтышкынын күш чок болдулары негээнер.

(СЭТА).

Харысагалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ОБЛАСТЫҢ БҮГҮ ЧАГЫКЧЫЛАРЫНГА

1953 чылда областың: «Шын», «Тувинская правда», «Тыванын аныяктары», «Молодежь Тувы», «Сылдысчыгыш» солунарынын чагыдыгы эгелзэн.

Чагыдыгыны «Союз печатный» хоорайларда килдистер, харылза салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда хөй-ниитинин төлээлекчилери хүдээп ап турар.

Чылда чагыдыгаларын өртзө: «Шын»—52 рубль 20 копейк. «Тувинская правда»—52 рубль 20 копейк. «Тыванын аныяктары»—31 рубль 20 копейк. «Молодежь Тувы»—31 рубль 20 копейк. «Сылдысчыгыш»—5 рубль 20 копейк. Солуннарны чогуур өбүндө чагыдып алырынче далажынар!

«СОЮЗПЕЧАТНЫЙ» ОБЛАСТЬ КИЛДИЗИ.